

Dnr KS-2025/00626
Diarietkod: 000

Sollentuna kommuns yttrande

4.2 Förslag för att minska kraven på individualisering och anpassning samt stärka lärarnas roll

Det är bekymmersamt att man inte nämner att elever i behov av stöd ska få tillgång till assisterande teknik i undervisningen och det egna lärandet eller få tillgång till digitala studietekniska hjälpmedel.

Det finns forskning att luta sig mot inom området, ex Almgren Bäckes forskningsstudie från 2024 som visar att assisterande teknik som tal till text och talsyntes kan överbrygga svårigheter för elever med läs- och skrivsvårigheter och samtidigt bidra till ökad språklig variation, förbättrad textstruktur och ökad motivation i skolarbetet.

Dessutom finns det deklARATIONER som Sverige har ställt sig bakom som ger elever rätt att få tillgång till de hjälpmedel de behöver, ex UNESCO:s SalamancadeklARATION; "Lämplig och överkomlig teknologi ska vid behov utnyttjas för att öka chanserna till framgångsrika skolstudier och stödja kommunikation, rörlighet och inläring" (punkt 33).

6.1.3 Musik

I betänkandet på sid 400 framgår att i Skolverkets kommentarmaterial till kursplanen i musik anges att "framgångsrikt lärande i musik kräver kontinuerlig repetition och övning, speciellt när det gäller att tillägna sig hantverksmässig kunskap." Dock brukar man inte prata om hantverksmässig kunskap i musik utan om teknisk kunskap på de olika instrumenten, i sång, i skapande med mera.

I betänkandet på sid 402 anges följande: "Eleven urskiljer och ger med viss/relativt god/god säkerhet exempel på instrument och musikaliska karaktärsdrag i olika typer av musik. Dessutom uttrycker eleven viss/relativt god/god förståelse för musikens innehåll, funktion och betydelse i något sammanhang." I årskurs 9 står det "Eleven urskiljer och jämför musikaliska karaktärsdrag från olika tidsperioder med viss/relativt god/god säkerhet. Eleven uttrycker viss/relativt god/god förståelse för musikens innehåll, funktion och betydelse i olika sammanhang." Därmed finns det en viss progression mellan stadierna till exempel genom att mellanstadiet anger "ge exempel" och "något sammanhang" medan högstadiet anger "jämför" och "olika sammanhang". Det går inte att se att betygskriterierna skulle skapa någon större omotiverad obalans i relation till ämnets färdighetsaspekter."

Sollentuna

Sollentuna kommun anser att ordet viss och relativt god borde bytas ut då orden är för otydliga för att ge förutsättningar för en likvärdig bedömning.

På sid 402 anges att ”I likhet med det som gäller bildämnet är det svårt att uttala sig om hur den nu gällande kursplanen i musik uppfattas och omsätts av lärarna.” Sollentuna kommun har lett fortbildning för musiklärare i kommunen samt andra kommuner och deltog i referensgrupp till Lgr22 musik när den skulle skrivas. En av de största bristerna när det gäller betygssättning och bedöma om eleverna har viss säkerhet eller relativt god säkerhet är mycket på grund av den ojämna nivån på utbildning av Sveriges musiklärare. Det finns ofta stora brister i den egna musikaliska kunskaperna hos många som har utbildningen "Grundlärare mot fritidshem" med musik som utbildning. De är behöriga upp till årskurs 6 och får då sätta betyg i årskurs 6. För att söka utbildningen "Grundlärare mot fritidshem" krävs inga förkunskaper på något instrument eller sång och de läser 15 hp musik. För att söka en musikhögskoleutbildning krävs stora förkunskaper på ackordsinstrument och sång då man prövas i musikaliska antagningsprov (musikteori, sång, ackordspel, dirigering, ensembleledning mm) under ca en vecka för att kunna komma in på utbildningen. Man läser 300 hp på musikhögskolan.

Den musikaliska kunskapen hos en Grundlärare mot fritidshem kan därför vara mycket låg. Det märks i pedagogiska diskussioner och när man diskuterar bedömningsexempel. Det innebär att med "viss säkerhet" kan betyda något helt annat än för en Grundlärare mot fritidshem kontra en högskoleutbildad musiklärare. Med den bakgrunden borde man ta bort viss säkerhet, relativt god säkerhet och med säkerhet och använder tidigare ord som ger mindre tolkning för den enskilda musikläraren.

E-nivå årskurs 6

Eleven urskiljer och ger med viss säkerhet exempel på instrument och musikaliska karaktärsdrag i olika typer av musik. Dessutom uttrycker eleven viss förståelse för musikens innehåll, funktion och betydelse i något sammanhang.

Sollentuna kommun föreslår istället följande. Eleven urskiljer och ger med säkerhet exempel på instrument och musikaliska karaktärsdrag i olika typer av musik. Dessutom uttrycker eleven förståelse för musikens innehåll, funktion och betydelse i något sammanhang.

C-nivå årskurs 6

Eleven urskiljer och ger med relativt god säkerhet exempel på instrument och musikaliska karaktärsdrag i olika typer av musik. Dessutom uttrycker eleven relativt god förståelse för musikens innehåll, funktion och betydelse i något sammanhang.

Sollentuna kommun föreslår istället följande. Eleven urskiljer och ger med god säkerhet exempel på instrument och musikaliska karaktärsdrag i olika typer av musik. Dessutom

Sollentuna

uttrycker eleven god förståelse för musikens innehåll, funktion och betydelse i något sammanhang.

A-nivå årskurs 6

Eleven urskiljer och ger med god säkerhet exempel på instrument och musikaliska karaktärsdrag i olika typer av musik. Dessutom uttrycker eleven god förståelse för musikens innehåll, funktion och betydelse i något sammanhang.

Sollentuna kommun föreslår istället följande. Eleven urskiljer och ger med mycket god säkerhet exempel på instrument och musikaliska karaktärsdrag i olika typer av musik. Dessutom uttrycker eleven mycket god förståelse för musikens innehåll, funktion och betydelse i något sammanhang.

6.1.4 Slöjd

Utredningens förslag är övervägande bra och tydliga. Positivt med mer fokus på görandet och att tona ner reflektion och analys, utan att ta bort det helt. Det är också positivt att slöjdämnets status ska bibehållas/stärkas genom att ännu tydligare vara ett ämne med egen karaktär och värde och inte ett "hjälpämne" till teoretiska ämnen. I texten betonar de även vikten av att finna en tydlig balans mellan praktiska färdigheter och teoretiska kunskaper. Bra att detta skrivs fram tydligt. Bra med tydlighet kring progressionen mellan de olika stadierna. Sollentuna kommun förstår det som att det ska vara tydligare inskrivet och anges till exempel vilka tekniker, verktyg, material och handlingar eleven ska öva på. Det är dock fortsatt upp till läraren att ta fram dessa så det kommer ju kräva diskussion med kollegor kring vad som är lämpligt osv. Sollentuna kommun uppfattar det också som att det är mer inskrivet kring hur själva undervisningen ska gå till, mer didaktiska riktlinjer. Samtidigt bör det ingå i lärarens profession att förstå hur olika moment ska läras ut. Kraven i styrdokumentet ska inte sänkas och "göra dem till en manual" så att vem som helst kan undervisa, utan läraryrket behöver värnas. Samtidigt är det bra om styrdokumentet är tydligare än vad de är nu, så att undervisningen blir mer likvärdig för alla elever i grundskolan. Sammantaget anser Sollentuna kommun att betänkandets riktning är rätt och att det kommer främja slöjdämnet. Framför allt anser Sollentuna kommun att det är bra att slöjdämnet får fortsätta ta plats som ett eget, värdefullt ämne. Kapitlet avslutas med "De praktisk-estetiska ämnenas egenvärde och unika bidrag till elevernas bildning har varit vägledande för vårt förslag till inledande delar i en ny läroplan för grundskolan..." (s. 420) Bra för slöjdens framtid.

7.5 Förslag och bedömningar om hur läsning ska förstärkas i läroplanerna för de obligatoriska skolförhållandena

Det är bra att man fokuserar på läsinläring enligt Phonicsmodellen i lågstadiet, men det bör förtydligas i kursplaner att eleverna behöver tillägna sig en god läsförmåga både i analogt och digitalt format. Barn möter digitala texter i sin vardag från tidig ålder, i

Sollentuna

skönlitterära böcker, i sociala medier, i spelvärlden, på hemsidor och i digitala uppslagsverk. Elever behöver rustas i tidig ålder för att de ska kunna tolka, navigera, värdera, effektivt söka och använda även digitala texter. Skrivs det inte explicit kommer inte eleverna få likvärdiga förutsättningar att ta del av och förstå den information, ibland felaktig, som de möter till vardags.

7.5 Kommentarer som avser svenska som andraspråk

”I framtagandet av en ny kursplan i svenska som andraspråk bör förslagen till principer för svenskämnet användas, under förutsättning att det inte finns aspekter av andraspråksinläring som enligt vetenskaplig grund bör väga tyngre.”

Utredningen menar att de principer som föreslås för svenska i hög utsträckning även bör kunna gälla för svenska som andraspråk. Detta menar Sollentuna kommun är oroande och riskfyllt med tanke på att det finns stora, och viktiga, skillnader mellan de två svenskämnena. Sollentuna kommun vill starkt poängtera att svenska och svenska som andraspråk är två olika ämnen. Även om målen är snarlika mellan svenskämnena finns det stora och avgörande skillnader mellan ämnenas målgrupp, ämnesinnehåll och undervisningsstrategier. Sollentuna kommun anser således att svenska och svenska som andraspråk ska behandlas som två olika ämnen, och att svenska som andraspråk bör få egna principer när nya mål, innehåll, undervisningsstrategier samt betygs- och bedömningskriterier tas fram.

En viktig skillnad mellan ämnena är att kursplanen i svenska som andraspråk behöver innehålla ett tydligt andraspråksperspektiv. I relation till den tidiga språk- läs- och skrivutvecklingen innebär det att kursplanen behöver säkerställa att elever med behov av andraspråksdidaktik erbjuds den undervisning som de har rätt till och som de behöver. Elever med svenska som andraspråk har inte utvecklat en lika stor språklig bas på svenska som elever med svenska som modersmål. Det innebär att dessa elever har en dubbel uppgift att lära sig basen i svenska samtidigt som de ska utveckla språket samt lära sig läsa och skriva. I undervisning av elever som lär sig läsa på sitt andraspråk kan lärare varken ta språkljud eller språkförståelse för givna. Till skillnad från barn som lär sig läsa på ett språk där de etablerat både språkljud och ordförråd, kan barn som ska lära sig läsa på ett andraspråk möta utmaningar både i att avkoda ord och i att förstå innebörden av det lästa, om de samtidigt håller på att tillägna sig andraspråket. Då den tidiga läs- och skrivinläringen till stor del utgår ifrån den språkliga bas som eleverna har med sig när de börjar skolan innebär det att elever med svenska som andraspråk behöver få goda möjligheter att utveckla ett muntligt svenskt språk samtidigt som de lär sig läsa och skriva. Det är därför viktigt att det i kursplanen, samt i tillhörande kommentarmaterial och kartläggningsmaterial för svenska som andraspråk, framgår vad ett andraspråksperspektiv innebär gällande ämnesinnehåll, undervisningsstrukturer och bedömningskriterier. Detta riskerar att falla bort om samma principer ska gälla för svenska och svenska som andraspråk.

Sollentuna

Sollentuna kommun menar således att det är av största vikt att nya kursplaner i svenska och svenska som andraspråk bör arbetas fram utifrån det enskilda ämnets egen särart samt att båda ämnena får egna principer. Om svenskämnets principer ska gälla även för svenska som andraspråk är risken stor att svenskämnet blir norm, vilket riskerar att försämra undervisningen för alla elever som är i behov av svenska som andraspråk.

Sollentuna kommun vill också passa på att lyfta vikten av en balanserad läsundervisning i de tidiga årskurserna. Kursplanen i svenska som andraspråk (och svenska) bör tydligt framhäva en balanserad läsundervisning, där strukturerad ljudningsmetod (phonics) kombineras med arbete kring meningsfull läsning, textsamtal, ordförrådsutveckling samt användning av elevernas övriga språk.

8.2 Förslag om ändrade skrivningar om digitalisering i läroplanerna för de obligatoriska skolornerna

Sollentuna kommun ser det som ett steg i fel riktning att ta bort begreppet digital kompetens ur läroplanstexterna. Istället bör begreppet tydligt definieras i läroplanen, exempelvis med DIGG:s definition eller utifrån EU:s definition - "förmågan att på ett säkert, kritiskt och ansvarsfullt sätt aktivt använda digital teknik för inläring, arbete och deltagande i samhällslivet." (EU:s nyckelkompetenser för livslångt lärande). Utan en tydlig definition kan begreppet tolkas på olika sätt av olika huvudmän.

Det är viktigare än någonsin att skolan, med sitt kompensatoriska uppdrag, tar ansvar för att ge eleverna den kompetens och de färdigheter de behöver för att på ett säkert, effektivt och kritiskt sätt navigera i sin digitala samtid. Att överlåta ansvaret för att unga ska tillägna sig adekvat digital kompetens till vårdnadshavarna är att backa från skolans uppdrag att ge alla elever likvärdiga möjligheter att delta i vårt samhälle. Det bryter mot flera av våra internationella åtaganden, då både EU:s, UNESCO:s och Barnkonventionens riktlinjer och rekommendationer beskriver vikten av eleverna tillägnar sig digital kompetens – i ett bredare perspektiv än att endast lära sig att vara källkritisk eller lära sig att använda skolämnesrelaterade digitala verktyg som föreslås här i betänkandet.

I FN:s barnrättskommitté Allmän kommentar 25 (tillägg till Barnkonventionen) står det följande: "Konventionsstaterna bör se till att digital kompetens lärs ut i skolorna som en del av de inledande läroplanerna, från förskolenivå och under hela skoltiden, och att sådan pedagogisk praxis bedöms baserat på dess resultat. Läroplanerna bör omfatta de kunskaper och färdigheter som behövs för att på ett säkert sätt hantera ett brett spektrum av digitala verktyg och resurser, exempelvis de som rör innehåll, framtagning, samverkan, deltagande, socialisering och medborgarengagemang."

Sollentuna kommun ser det som viktigt att skrivningarna om digital kompetens kvarstår och tydliggörs i läroplanens inledande kapitel.

Sollentuna

Ansatsen att digitala verktyg ska användas som ett medel för lärande är god. Det finns också forskningsunderlag att tillgå som visar just det – att digitala verktyg ger positiva effekter på lärandet när de används professionellt och didaktiskt genomtänkt av en digitalt kompetent lärare, som exempel kan nämnas EU-kommissionens rapport *Quality investment in education and training: Recent evidence on its effectiveness and efficiency* från 2022.

Det kan dock finnas flera skäl till att lära sig att använda digitala verktyg som ett mål i sig. Exempel på detta är att elever behöver läsa sig att använda assisterande teknik, studietekniska verktyg och lära sig hantera sin digitala enhet.

Det är inte enbart för skolrelaterat ämneslärande som eleverna behöver lära sig att hantera digitala verktyg –unga behöver lära sig att hantera ”ett brett spektrum av digitala verktyg och resurser, exempelvis de som rör innehåll, framtagning, samverkan, deltagande, socialisering och medborgarengagemang.” (ur FN:s barnrättskommitté Allmän kommentar 25, tillägg till Barnkonventionen). Att lära sig att hantera ett verktyg för skapande av innehåll, för kommunikation, för att göra sin röst hörd eller uttrycka känslor är minst lika viktigt som att lära sig använda digitala verktyg som ett medel för lärande. Det är skolans uppdrag att bidra till att alla barn får likvärdiga kunskaper och färdigheter att delta i vårt digitala samhälle.

Sollentuna kommun invänder därför mot att användning av digitala verktyg enbart ska skrivas in i kursplanerna och endast när det är ämnesrelevanta verktyg som eleverna ska förstå och hantera.

Sollentuna kommun föreslår att man formulerar sig som så att användningen av lärresurser, analoga eller digitala, ska vara motiverade och vila på vetenskaplig grund och/eller beprövad erfarenhet. Det är lärarna som har ett professionellt ansvar att bedöma om användningen av digitala eller analoga verktyg är motiverat för att uppnå önskad effekt.

Sollentuna kommun förordar att man byter ut ordalydelsen att det ska finnas ”empiriska vetenskapliga belägg för att det bidrar till elevernas lärande” för att motivera användningen av analoga eller digitala verktyg i undervisningen, till att läraren ska göra en professionell bedömning och det valda verktyget bidrar till önskad effekt – vilket kan vara ett ökat lärande, ökad motivation, ökad delaktighet eller ökat välbefinnande hos eleven eller elevgruppen. Den bedömningen ska vila på vila på vetenskaplig grund och/eller beprövad erfarenhet.

Genom detta läroplansförslag undergrävs lärarnas möjlighet att välja det bästa lärvärdet (analogt eller digitalt) för stunden, för ämnesinnehållet, för individen eller för gruppen.

Sollentuna

Förslaget försvårar för lärarna att kunna ge effektiv återkoppling till eleverna och ökar på lärarnas redan ansträngda arbetsbörda. Om utgångspunkten ska vara ”analoga aktiviteter i en analog miljö” kan läraren inte överblicka på individnivå vad eleverna har åstadkommit eller ägnat sin lektionstid åt. Läraren måste i mycket stor utsträckning skapa analogt material till sina elever, vilket är mycket tidskrävande, eftersom elever har olika behov och arbetar olika snabbt. Läraren måste ägna sig än mer åt att ge individuellt stöd till elever i behov av stöd, då eleverna – i alla åldrar, men i synnerhet i lågstadiet – behöver mycket stöd att läsa, förstå och repetera instruktioner. Läraren måste samla in analogt underlag för att kunna se vad elever har skapat/gjort/förstått och rätta och ge återkoppling manuellt. Eleverna får därmed inte sin återkoppling i direkt anslutning till den övning eller arbetsuppgift hen håller på med/har avslutat. Det kan dröja flera dagar innan eleven får sin återkoppling, vilket inte ger en god läreffekt (se exempelvis Hattie) eftersom effektiv återkoppling behöver vara snabb och nära inpå händelsen. Detta skulle bli en direkt, icke-önskvärd, konsekvens av föreslagna formuleringar i läroplanen.

Utifrån resultaten i ICILS-undersökningen, där det tydligt framgår att elever i Sverige inte får möjlighet att utveckla en likvärdig – och livsviktig - adekvat digital kompetens i skolan, blir det oerhört viktigt att läroplanen tydligt definierar vilka digitala kunskaper och digitala färdigheter barn och elever ska ha rätt att få lära sig, inte bara för att tillägna sig ämneskunskaper utan också för att tryggt och medvetet kunna kommunicera, skapa innehåll, navigera och delta som kompetenta samhällsmedborgare i ett digitalt samhälle. Eftersom samhället förändras hela tiden i takt med den tekniska utvecklingen är det av största vikt att läroplanen formuleras på ett sätt som ger elever möjlighet att hantera samtidens teknik – i flera syften, av flera skäl.

Ett skäl till att barn mycket tidigt ges tillgång till Internet (se Internetstiftelsens utgåva av Svenskarna och Internet), utan en ansvarsfull introduktion, utan filter, utan innehållsbegränsningar och utan att ges kunskap och vanor att skydda sina personuppgifter. Det är sällan vårdnadshavare kan ge barnen adekvat kunskap och förmågan att hantera och navigera i den digitala miljön, som för övrigt skiljer sig markant åt från den säkra digitala miljö skolan kan erbjuda, i vilken barnen kan få lära sig att tryggt hantera Internet på ett säkert sätt i andra syften än för nöjeskonsumtion, under överinseende av digitalt kompetenta lärare.

Om barnen inte heller i skolan får lära sig att hantera sin digitala kontext är de skyddslösa och kan fara illa både psykiskt, fysiskt och ekonomiskt i sin vardag utanför skolan. I ICILS-resultaten kan man se att de som är mest sårbara i samhället också har lägst resultat i undersökningen.

Ett annat skäl att formulera sig så i läroplanen att undervisningen frekvent och på ett kvalitativt sätt ska ge eleverna möjlighet att lära sig använda och förstå ny teknik, är för att ny teknik förändrar samhället i grunden, avseende kommunikation, informationsflöden, sociala beteenden och relationer, arbetsliv, samhällsinstitutionernas

Sollentuna

Yttrande
2025-04-07

Dnr KS-2025/00626

8 (8)

funktion och upprätthållandet av vår demokrati. Barn och elever har rätt att få rätt kunskap om och vana av att använda ny teknik på ett sätt som positivt gynnar både deras – och samhällets – utveckling. Därför behöver den nya läroplanstexten utformas på ett sätt som tydliggör skolans skyldighet att tillgodose den rätten.